

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

M. Fab. Quintiliani Declamationes Undeviginti. M. Fabii Avi Et Calpurnii
Flacci Declamationes. Auctoris Incerti Dialogus De causis corruptae
Eloquentiae - Cvm Variorum Notis

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

XIV. Odii potio I. Pro juvene contra meretricem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12889

divites viderint. His animalibus aliquis insidiari potuit, & insidiari quare mella facerent? Hæc pestiferis succis exquisita per fraudem morte confecit? & quod sit indignissimum, quo facilius deciperet, fortasse venenum melle permiscuit? Quæ tam inhumana crudelitas? Quis tam inauditus livor? Nihil enim est, quod utaris patrocínio tuo dives, paucorum damno foliorum doluisse te simulas. Dum meas apes occidere vis, flores tuos inutiles fecisti.

DECLAMATIO XIV.

ODII POTIO I.

ARGUMENTUM.

Meretricis amatori suo pauperi dedit odii portionem. Adolescens desinit amare. Accusat illam veneficii.

PRO JUVENE CONTRA MERETRICEM.

SENTIO, judices, hanc quoque calamitatibus meis accessisse novitatem, ut vobis nondum videar odisse. Nec me præterit plurimum perire de nocentissimæ potionis invidia, dum me putatis adhuc impatientia priore miserum. Quæso tamen vel hinc totam delati sceleris probationem gravitas vestra prospiciat, quod dolori meo querelæque non creditur: nec amo, qui accusare possum: nec odi, qui amare mallet. Quid est aliud quod bibi, quam venenum? Licet igitur nocentissima foeminarum rideat quod accuso, & in manifestissimi sceleris confessione per ludibrium malorum evadere tentet meorum: non hoc est quod hodie me torquet ac lacerat, quod à deterrimæ mulieris charitate discessi, sed quod remedii mei patior dolorem. Fidem justitiæ, fidem severitatis humanæ, ne meretrici profit vel quod prævaricatione videor explicatus. Pro me forsitan fuerit, ut amare desinerem: contra me inventum est, ut invitus odissem. Hoc primum itaque judices, à clementia publica peto, ne quod videtis tristem habitu, durumque conspectu, verbis asperum, contentione terribilem:

lem:

lem: mores putetis. Hæc est illa sanitas mea: ¹ sic omnium in hac corporis mentisque dierum noctiumque feritate, ille modo lætus, ille (si creditis) nimium remissus amator ex-candui. Misere mini, iudices, ne vobis venefica sic impo-nat tanquam hoc mei charitate commenta sit. Suum ani-mum, suum tantum secuta fastidium est. Odii potionem contra se nemo dabit homini nisi quem oderit. Quæso ita-que obtestor que vos, sanctissimi viri, ut calamitatis meæ penitus velitis æstimare mensuram. Perdidi infelix quod quandoque potui amare desinere: patior necessitatem rei quam breviter utique noluissem: excogitatur contra ani-mum futuramque rationem, ne quod relinqueretur, meus esset affectus. Iterum cum meretrice compositus sum, rur-sus in se cogitationes meas, rursus retorfit oculos: & ho-minem quem ab incommoda charitate vel satietas, vel ætas vel fortunæ suæ fuit dimissura conditio ad perpetuam im-patientiam viribus nimix diversitatis implicuit. Hoc so-lum ² insanabile genus mortis est, ut odisse cogaris. Festi-na ad complorationem præsentis doloris, anime, festina: sed te à prioribus malis recens abducit indignitas. altius gemitus, altius querela repetenda est. Cum meretricis sit quod amator odi, cujus putatis esse quod pauper adamavi? Non quidem ego, iudices, ex illis unquam fui, quibus no-biles opes, affluentes indulsit fortuna divitias, quorum felicitas capere posset in amore luxuriam. Habui tamen unde ad vitæ necessitates, concessa gaudia ³ parca medio-critate sufficerent. Ideoque meretrice tantum, & quæ cer-tissima est in voluptate frugalitas, una fui semper eadem-que contentus. At ista seria, gravis, quæ nunc amari recu-sat. ô quam voluit amari! quibus artibus, qua calliditate

N 3 miseram

¹ Sic omnium in hac.] Forte scripsit: hac est illa sanitas mea, hoc odium: in hanc corporis mentisque diebus noctibusque feri-tatem, ille modo lætus. Gronovius.

² Insanabile genus mortis est.] Quod ergo mortis genus sanabile? Scribe morbi. Idem.

³ Parca mediocritate sufficerent.] Scri-be, sufficerem. Sic Suetonius in claris Grammaticis de Palæmone: Luxuria ita indulsit, ut sæpius in die lavaretur, nec sufficeret sumptibus. Declam. 15. cui cum corporis bonis fortuna non dederat, unde se- veri matrimonii castitati sufficeret. Idem.

miseram simplicitatem meam sollicitavit primum, deinde tenuit, donec quantulamcunque substantiam in hujus sinus credulus jam, jamque serus amator egererem? Jam frustra captavit videri miserari conditionem, in quam nos ipsa detraxit. Breviter totum nocentissimæ mulieris accipite facinus: Pauperem me fecit, deinde ferre non potui. ¹ Sive enim, judices, communium quæ ad corrumpendas expugnandasque mentes excogitant ingenia meretricum, placuit experimentum, & in me tentatum est quantum quis amare, quantum quis posset odisse: seu mulier omnibus exposita mortalibus, vanitatem fastidio mei despectuque captavit: ei fama inde quæsitæ est, ut à solis videretur amari debere divitibus. Non erat profecto quod paulo ante patiebar, jam tunc noster affectus, quod scortorum foribus hærebam, quod (si istis creditis) paupertatem in lupanarium obsequia transtuleram: pallor & deformis macies inde veniebant, unde nunc quod excandescō, quod fremo. Nunquam hoc tantum meretrix scit, quemadmodum non ametur. Quod negari igitur, judices, non potest, virus homine firmiter, mente constantius, quod immodico ardoris æstu, & exundante impatientia possit etiam recusantis animi dolorem cemescere, diris utique carminibus, & feralium præcantationum terrore permistum, lenitate vultus, & blanda porrigentis dissimulatione protectum, jam perustis, jam laborantibus visceribus infudit, & hominem solatiis potius ac mollium remediorum ratione tractandum, exasperavit ira, dolore conclusit, ² magnaque miserum commutatione renovavit. An fecerit, judices, ut amare desinerem, vos æstimabitis: fecit ut amare mallet. Explicitum me putatis, & ab incommodo hilariorem dimissum? Nunc, nunc me fateor debere sanari. Habet aliquod solatium quisquis in amore miser est. Levior est calamitas,

cui

¹ Sive enim, judices, communium.] Quorum communium? Numquid medicaminum? vel venenorum? vel denique omnium. Gronovius.

² Magnaque miserum commutatione renovavit.] Fortasse renodavit. id est, nodo ac vinculis Veneris liberavit: resolvit. Idem.

cui blanditur aliquid de voluptate lætitia. Nunc infelix uror ac laceror, nunc me retinere, nunc regere non possum. Crudelius est odisse meretricem. Veneficii ago. Seposita paulisper, iudices, noxiæ potionis invidia, nonne vobis videtur implere sceleris fidem, quod abstulit fidem conditio personæ? Veneficium, iudices, tota vita meretricis est. Parum se lenociniis, parum putat agere mendaciis: & cum omnis ad expugnandas mentes cura collata sit, non sufficit tamen ut de sui charitate corpori credant. In hoc noctium dierumque sollicitudo consumitur, quemadmodum de libidinibus fiat affectus, qua ratione transcurrentia cotidie desideria teneantur: ne cui pro sit offensa, ne quem explicet pudor, ne quem satietas aliquando dimittat. En quam putetis ignorare, ¹ quibus vincatur oculis: quæ per incommoda desideria flagrantes mentes corrumpat primum, deinde consumat, cum sciat quibus oscula, quibus arctissimi rumpantur amplexus: quæ pro lætitia dolorem, pro blanditiis gaudiisque tristitiam præcipiti velocitate substituant. Infinitum est quantum ex hoc medicamento deprehendi possit notitia pejorum, nemo scit tantum remedium. Tentat, iudices, mulier impudentissima sceleris invidiam nomine potionis effugere, & ² venenum negat esse tantum, nisi quod occidit. Facinus est, iudices, evadere nocentes, quia jam facinus plura devitat. Quid refert, animo noceat aliquis, an membris? Eodem scelere porrigitur omne quod non licet. Unumquodque ex his quod datur, venenum est. Excusatio mehercle adhuc pro sexu tuo pro conditione mulieris: ³ sed ut illa nosset gratia tui, desideriumque posses in genere nolentibus, excogitasti per quod maritos à conjugum charitate diducas, per quod juvenum

N 4 mentes

¹ Quibus vincatur oculis.] Lege: En quam putetis ignorare, quibus vincantur oculi: quæ per incommoda desideria flagrantes mentes corrumpant primum, deinde consumant. Gronovius.

² Venenum negat esse tantum, nisi quod

occidit.] Delendum rō tantum, quod sensum impedit. Idem.

³ Sed ut illa nosset gratia tui.] Nihil hic sani sensus. Forte: sed ut utilia nosset quæstui tuo. Idem.

mentes abjungas ab aliis fortasse meretricibus. Odii medicamentum nunquam ideo tantum meretrix habuit, ut illo contra se uteretur. Me quidem, iudices, si quis interroget, in comparatione veneficii de quo queror, minus odisse debeat quod occidit. Et sicut ex ipsis quoque mortiferis mitiora sunt, quæ statim tota velocitate grassantur, & dolorem inter exitum vitamque non detinent, ita crudelius quod sic ordinatur, ut corporis parcat invidiæ, & sit tantum animi venenum. Quid ais? non est noxium virus, nisi quod occidit? Quid ergo vocaremus illud quo lumina sola raperentur? quo pars aliqua membrorum debilitate languesceret? Tu te veneficam negas, quæ potes potionem facere quantum offensæ, quantum ira, quantum dolor? Amabit cui permiseris, execrabitur ille quem iusseris: accipient à te desideria nostra ortum, finem, modum. Sane & amor & odium naturales videantur affectus, veneficium sunt cum jubentur. Quid quod non potest non habere vim veneni, quod contra voluntatem homini datur? Video cur sibi medicina permittat corporum vitia membrorumque morbos infusis medicaminibus expellere: & sine animæ spiritusque contagione, quæcunque extrinsecus accidunt, potionem vincuntur. Non potest ullus affectus sedibus suis per virus expelli, nisi totorum concussione vitalium: & cum anima constet ex sensibus, quemcunque auferre tentaveris, illa statim prima nostri parte corporis retenta, confectoque quod petebatur, reliqua quoque viribus vicinæ tabis expirant. Quædam forte medicamina possunt aliud vocari quam venenum. dare quod non licet, non est aliud quam veneficium. Quantum nefanda de pœnis humanis excogitare potuisti? Innocentius mehercle fuerat ut amaret aliquis invitus. Potionem excogitasti, qua bella committere, qua se totum humanum genus posset odisse. potes efficere ut non ament liberos parentes, ut propinquitas, ut fraternitas, ut amicitia se collidat. Odii potionem nemo accipit, nisi contra hominem quem non debet odisse. Tentat hoc loco

loco nocentissima sceminarum de scelere suo facere beneficium. Meretricem, inquit, amaveras. Differo paulisper, judices, affectus hujus excusationem. Dii dæque quantum in hoc contumeliæ est, quod sibi meretrix videtur adamata? Tu tibi cujusquam affectus censoria gravitate præstabis? Tu tibi æstimare permittes, quam frequenter aliquis lupanar intret? Tu, cui non licet excludere debilitates, fastidire sordes, exposita ebrietatibus, addicta petulantia, & quæ novissima vilitas est, noctibus populoque concessa, mores juventutis emendas? Æquiore animo feras ut meretrix velit adamari. Eras, inquit, amator, & pauper. Volo, judices, sic apud vos paulisper agere, tanquam in hoc me affectu propinqui amicique castigent. Non ego alicujus matrimonii corruptor invigilo, ne efferas cupiditates per illicitos duco complexus. Inventas credo meretrices, ut esset aliquid quod liceret amare pauperibus. Nullam ego circa corpora ista consistere impatientiam puto. Diliguntur immodice sola quæ non licent. Ut in furorem charitas aliqua convalescat, opus est difficultatibus. Brevis de concessis, sed statim satietati vicinus affectus est. Non fovet, non nutrit ardorem concupiscendi, ubi frui licet. Et quæcunque in mentibus circa permessa coalescunt, non sunt desiderii, sed voluntatis. Hoc ipsum tibi mulier objicio quod nos in fabulas sermonesque misisti. Solus debet amare meretricem, quem meretrix oderit. Pauperi dedit odii potionem. Quid illam putatis dedisse divitibus? Si mehercle repente nobis contingerent opes, iterum nos in sui charitatem alia potione revocaret, & ista nunc seria gravis vellet impatientia priore retinere. Meretrix pauperem amatorem propter se tantum non potest pati. Amanti, inquit, dedi. Hoc si remedium est, detur scienti. Prima pars sanitatis est, ut libenter accipiat. Quin immo cur non potius datur amatur? Quanto melius, quanto providentius, & minore bibentis dolore constabit, ut adhuc labentem aggrediaris animum, ut tum adolescen-

tis ardoris impetus in parvis extinguatur elementis? Eo tempore das potionem, quo pariter duos patior affectus. Aliam impatientiam paras, & accipio odium, quia jam amorem ferre non possum. Non desino, sed esse aliud incipio: nec emendor in amore, sed transferor. Illa vera sunt remedia, quæ fugatis morbis, causisque languoris, postea non sentiuntur: & ea tantum innocenter dabuntur, quæ potentia suæ qualitate consumpta desinunt, cum profuerunt. tu mihi dedisti quod semper exasperaret. Perpetua res est odisse sine causa. Ducam licet uxorem, te tamen odero: in peregrinas expeditiones patria dimittat, te tamen cogitationes sermonesque respicient. Quid interest quemadmodum possederis animum meum? quemadmodum mihi à te non liceat abire, discedere? Fecisti ut te ubique persequar, ut meis fortassis manibus invadam, velim dare venenum. Qui meretricem odisse non desinit, amator est. Sed infelix, misereris mei. Quid ergo sanitate tam rigida? Paulatim potius ratione compesce, misceantur consilia, blanditiis veritas temperetur. Alioqui non est quod abigas, quod expellas. Exasperant necessitates, & in amore contentio semper accendit. Adjuvabit te interim libertas ipsa qua fruar, tempus, sarietas, & fortasse amator alius admonens conditionis. Sed inter oscula, inter amplexus, paupertatem non tanquam exploraris, sed tanquam miserearis allega. quanquam quid opus fide? sine curer ut desinam, si quantum affirmas, invitum miserearis ac diligis. Amatoris unum remedium est, amari. Si tamen necessariam putas emendationem, quam multa sunt amantium remedia citra venenum? exclude, dimitte. fastidium posset quantum non posset præstare paupertas. Fac ut me potius ipse castigem, ut erubescam, ut aliquando desperem. Is tantum in amore sanatur, qui quod desinit, sibi debet. Homo igitur qui merito indignarer, si hoc tantum fecisset aliquis ut deligi desinerem, quanto iustius queror, factus cum

1 Blanditiis veritas temperetur.] Immo severitas. Gronovius.

cum jam sum alius, infelix, alia patiens? Decipiunt nos rerum falluntque nomina: & ille qui odit, de amore miser est. Non refert animi, quid nimium velis, & inter sanitatem languoremque nihil interest, si utrunque ferre non possis. Frustra mihi quisquam blanditur remedio, cujus patior tormenta, cruciatus. Aliud est ut amare desinas, aliud ut oderis. Recessisse nunc me tantum putatis ab amore meretricis? Ablatus est mihi ille hominis melior affectus, perdidit miser quicquid est unde gaudium, unde venit vitæ tota lætitia. Amor ille per quem rerum naturæ sacra primordia, totiusque mundi elementa creverunt, qui tenet nunc figitque rixantia, & de contrariis depugnantibusque feminibus molem perpetuæ societatis animavit, fugatus ejectusque est. Non habeo infelix affectum, quo quandoque possim ducere uxorem, amare liberos, appetere amicitias, sperare convictus. Quisquis odii medicamentum biberit, unum fortassis oderit, sed amare neminem potest. Dii immortales! quid ego hausi? quale visceribus virus ingestum est? Non fuit illud unum venenum: bibi miser execrationis quicquid totius mortalitatis ira contulerat, quod erat omnium animalium furor, omnium serpentium congesta rabies. Odii medicamentum quid aliud est, quam assiduus animi labor, perpetua tristitia, & homo ab omnibus gaudiis in contubernium doloris adductus? Fieri non potest, ut virus tam impotens semel in viscera receptum sit, & in unum tantummodo sensum, mandeturque quousque dominetur. Ecce jam mulier odi, quid tamen adhuc facere illud in vitalibus putas? Paulatim se necesse est per totum diffundat animum, & quamvis primo statim haustu illud expugnet in quod datur, brevi tempore in nominis sui potentiam omnes reliquos stringit affectus. Medicamenti cui tantum contra animum primum licet, prima fortassis vis erit odium, exitus iste, ut venenum sit. Respondere, iudices, illis libet, qui me paulo ante dicunt in amore fuisse miserabilem. Quanto crudeliora, quanto graviora patior,

qui

qui dicor explicitus? Modestior cum amarem, & quietior fuerat sane pallor in facie, sed ipsa quoque comis, optanda tristitia. Inveniebam colloquia, merebarque sermones: nunc me omnes fugiunt, averfantur, oderunt. Tum frequenter à lupanari¹ deducebat pudor, abjiciebat occurfus: nunc publica detinent: conqueror, assisto, convicior. Prò miseranda conditio! rideor ubique, narror, ostendor. Ego sum tota civitate meretricis inimicus. Sic patior miser illas lupanarium insultationes, illa corrivalium maledicta, convitia: non possunt satis tormentorum exprimere mensuram. Odi, nec unquam visus sum magis amasse. Intelligitis puto, iudices, hominem, qui tantum ad vos detulit animi mentisque cruciatus, & pro vita queri. Sed potio infelix, quicquid est per quod paulatim proficitur ad mortem, assidue mecum rixatur affectus, & brevi necesse est consumar. Quotidie vincor. Quæ putatis esse tormenta, quem dolorem, cum mens vetatur oculos sequi, cum à luminibus suis animus abducitur? Quod non proficit, hoc superest ut occidat. Me infelicem, si venenum istud non habet mortem, si mihi inter hos dolores longior vita du-cenda est. Cur ergo post hoc animi vices commentaque prospicio? Si meretricis impotentiae omnia licent, hoc erit remedium, ut amare rursus incipiam.

DECLAMATIO XV.

ODII POTIO II.

Ex superiore Argumento.

PRO MERETRICE CONTRA JUVENEM.

ET SI, iudices, ita à natura comparatum est, ne sit ul-
 lus justior dolor, quam beneficii sui perdidisse ratio-
 nem, nihilque gravius afficiat conscientiam bonorum,
 quam quotiescunque² nulla merita ceciderunt: non effi-
 ciet tamen nefandum præsentis reatus indignumque dif-
 crimen,

¹ Deducebat pudor, abjiciebat occurfus.]
 Lego, abigebat. Gronovius,

² Nulla merita ceciderunt.] Forte: i-
 rita merita ceciderunt. Idem.